

**NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ (NA) DARBE, ĮVYKUSIŲ 2012-2014 M.
MIŠKININKYSTĖS EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIUJE PAGRINDINIŲ RODIKLIŲ KONTEKSTO (2015. 05.20 duomenimis)**

SISTEMINĖ ANALIZĖ

2012-2013 metų rodikliai skaičiuojamai iš vidurkio (**Vid.**); skliaustuose – neblaivių skaičius
NA dažnumas – ištirtų NA skaičius 100 000 darbuotojų (**Kd**); lengvi (**L**); sunkūs (**S**); mirtini (**M**)

Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
1. Statistinė analizė pagal visas ekonominės veiklos rūšis:										
2012 – 2013 m. vidurkis	2833 (17)	142 (16)	60 (12)	3035	241	12,2	5,1	202 (28)	17,3	258
2014 m.	2995 (14)	106 (17)	60(11)	3161	255	9,0	5,1	166 (28)	14,1	269
<i>Pokytis: (vnt.)</i>	+165	- 6	be pok.	+126	+12,9	-3,2	be pok.	-36	-3,2	+11
<i>(proc.) Be pokyčių (be pok.)</i>	+5,5	-25,3		+4,0	+5,1	-26,9		-17,8	-18,5	+4,1

Pastebėjimai.

- Lengvų NA skaičius 2014 m., palyginti su praėjusių metų laikotarpiais, padidėjo nedaug (5,5 proc.).
- Sunkių NA skaičius sumažėjo gana nemažai – 25,3 proc. (nuo 142 vidutiniškai per 2012/2013 metus iki 106 per 2014m.). Didžiausią įtaką sumažėjimui turėjo statybos sektorius.
- Mirtini NA tiek skaičiumi, tiek procentine reikšmėmis nekito.
- Konstatuotina: traumų pasekmėms (sunkumui) nemaža dalimi įtakos turėjo darbuotojų blaivumas – lengvų NA atvejais tokių darbuotojų skaičius 2012/2013 metais (vidutiniškai per metus) buvo 17 (0,6 proc. nuo visų lengvų NA, t.y. neblaivus susižalojo kas 167 darbuotojas); sunkių NA atvejais – 16 (11,3 proc., kas 9 darbuotojas), mirtinų – 12 (20,0 proc., kas 5 darbuotojas).
- Atitinkami 2014 m. duomenys pagal neblaivumą: lengvi NA – 14 atvejų (0,5 proc., kas 214 darbuotojas), sunkūs NA – 17 (16,0 proc., kas 6 darbuotojas), mirtini NA – 11 (16,7 proc., kas 6 darbuotojas).

6. Ekonominės veiklos sektoriai, kurių įmonėse egzistuojantys pavojai sukelia vienas didžiausių mirtinų NA tikimybių:

Metai	Iš viso šalyje				Statyba				Transportas				Žemės ūkis (be miškų)				Miškininkystė			
	Iš viso	S	M	Kd M	Iš viso	S	M	Kd M	Iš viso	S	M	Kd M	Iš viso	S	M	KdM	Iš viso	S	M	Kd M
2012/2013 Vid.	202	142	60	5,1	57	40	17	20,3	42	30	12	12,4	7	4	3	16,3	6	2	4	41,6
2014	166	106	60	5,1	35	22	13	14,8	29	20	9	9,2	17	11	6	31,3	8	2	6	62,0
Pokytis vnt.	- 36	-36	be	be	-22	-18	-4	-5,5	-13	-10	-3	-3,2	+10	+7	+3	+15	+2	be	+2	+20,4
proc.	-17,8	-25,3	pok.	pok.	-27,5	-45,0	-27,5	-27,1	-25,9	-33,3	-30,9	-25,9	+58,8	+63,6	+50,0	47,9	+25,0	pok.	+33,3	+32,9

Pastebėjimai.

- Lentelėje pateiktuose ekonominės veiklos sektoriuose metinis mirtinų NA dažnumo koeficientas viršija šalies vidutinį: miškininkystėje – 12,5 karto; žemės ūkyje (be miškininkystės) – 4,7 karto; statybose – 3,4 karto; transporte – 2,1 karto.
- Pabrėžtina, kad sunkių ir mirtinų NA skaičius pastaraisiais metais mažėjo tik statybos ir transporto sektoriuose, daugiausiai didėjo miškininkystėje ir žemės ūkyje. 2014 m. miškininkystėje užfiksuotas pats didžiausias mirtinų NA dažnumas – 62,0.
- Atkreiptinas dėmesys, kad įvairiuose ekonominės veiklos sektoriuose aptarnaujant elektros įrenginius ir tinklus, juos remontuojant ir pan., per pastaruosius 3 metus įvyko 8 sunkūs ir 9 mirtini NA.
- Šioje analizėje toliau bus nagrinėjami rodikliai, lemiantys NA darbe 2012-2014 m. problematiką tik miškininkystės sektoriaus segmentuose (be žemės ūkio ir žvejybos).

2. Miškininkystės (be žemės ūkio) sektorius (iš viso):

Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2012 - 2013 m. vidurkis	31	2 (0)	4 (1)	37	322	20,8	41,6	6 (1)	62,4	384
2014 m.	25	2 (0)	6 (0)	33	258	20,7	62,0	8 (0)	82,7	341
<i>Pokytis: (vnt.)</i>	-6	be pok.	+2	-4	-64	-0,01	+20,4	+2	+20,3	-43
<i>(proc.) Be pokyčių (be pok.)</i>	-19,3		+33,3	-10,8	-19,9	-0,01	+32,9	+25,0	+24,5	-11,2

Pastebėjimai.

1. 2014 m. (palyginti su 2012/2013 metų vidurkiu) gerokai padidėjo sunkių ir mirtinų NA skaičius – 25,0 proc. (nuo 6 iki 8), tarp jų mirtinų – 33,3 proc. (nuo 4 iki 6). Skaičiuojant **mirtinų NA dažnumo tendencijas** padidėjimas gana reikšmingas – 32,9 proc. (nuo 41,6 iki 62,0), **aukštesnis už šalies vidurkį – 91,9 proc.**

PASTARŲJŲ 3 metų VIDUTINIS MIRTINŲ NA DAŽNUMAS MIŠKININKYSTĖS SEKTORIUJE VIRŠIJA ŠALIES VIDURKĮ 10 KARTŲ.

2. Pagal paskutinių trejų metų duomenis miškininkystės sektoriuje įvyko **14** (2012 m. – **4**, 2013 m. – **4**, 2014 m. – **6**) mirtinų NA; jie sudarė 7,8 proc. visų mirtinų NA šalyje. Pabrėžtina, kad per pastaruosius trejus metus iš 19 sunkių ir mirtinų NA 13 NA arba 68,4 proc. (iš jų – 9 mirtini) įvyko darbuotojams, kurie buvo išdirbę įmonėje mažiau kaip vienerius metus. Faktas, kad **vienam mirtinam NA tenka 6,2 lengvų bei tik 0,36 sunkių NA (t. y. beveik trys mirtini)**, liudija apie ypač didelę riziką, pasireiškiančią itin sunkiomis pasekmėmis – mirtiniais NA vykdant miško kirtimą ir susijusius darbus. Tai patvirtina atitinkami rodikliai **šalies mastu – vienam mirtinam tenka 49 lengvi ir 2 sunkūs NA.**

3. Daugiausiai sunkių ir mirtinų NA įvyko: Kauno – 4 (visi mirtini), Šiaulių – 3 (iš jų 2 mirtini), Alytaus – 2 (abu mirtini), Tauragės – 2 (iš jų 1 mirtinas), Marijampolės – 2 (iš jų 1 mirtinas) apskrityse; po vieną NA – Klaipėdos (mirtinas), Panevėžio (mirtinas), Utenos (sunkus) apskrityse. Tokių įvykių nebuvo Vilniaus ir Telšių apskrityse.

4. NA darbe miškininkystės sektoriuje kontekstą (veiksnius, aplinkybes, priežastis ir kt.) lėmė darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų nesilaikymas organizuojant pavojingų ir kitų darbų vykdymą, techninį aptarnavimą, o tai, savo ruožtu, sąlygojo nepakankamas darbuotojų pasirengimas vykdyti miško kirtimo bei medienos apdirbimo darbus, darbuotojų saugos ir sveikatos vidinės kontrolės stoka, pasireiškusia neefektyvia prevencija vertinant riziką vertinimą darbo vietose. Inspektavimų, NA tyrimų metu pastebėta, kad dauguma dirbančiųjų suvokia darbo vietose esančius pavojus, tačiau jiems trūksta informacijos apie rizikos vertinimo procedūras, taip pat stokojama drausmės ir atsakomybės, taikant saugius ir sveikatai nekenksmingus darbo metodus.

2.1. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindines darbų grupes:

	Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2.1.1. Miško kirtimas ir susiję darbai	2012/2013 Vid.	17	1 (0)	2 (1)	20	146	10,4	20,8	3 (1)	31,2	177
	2014	12	1 (0)	6 (0)	19	124	10,3	62,0	7 (0)	72,3	196
	Pokytis vnt. proc.	-2 -14,3	be pok.	-4 -66,7	-1 -5,0	-22 -15,1	-0,1 -1,0	+41,2 +66,4	+4 +57,1	+41,1 +58,6	+19 +9,7

Pastebėjimas. Atliekant šiuos darbus įvykė sunkūs ir mirtini NA per trejus metus sudarė 73,7 proc. nuo visų miškininkystėje. Šių darbų pavojingumą ir jo sukliamą riziką patvirtina ir tas faktas, kad mirtini NA sudaro 78,6 proc. nuo visų mirtinų miškininkystėje.

Tendencijos. Negatyvios – 2014 m. šiame darbų segmente labai padidėjo (66,7 proc.) mirtinų NA skaičius, o bendras sunkių ir mirtinų NA dažnumas sudaro 72,3, t. y. 14,5 karto aukštesnis, negu vidutiniškai pagal visus sektorius.

Išvada. Atsižvelgiant į pateiktus rodiklius konstatuotina, kad miško kirtimas priskirtinas vienai iš pačiai pavojingiausių darbų grupių pagal visus sektorius.

2.1.2. Sandėliavimas (transportavimas, krova)	2012/2013 Vid.	2	0 (0)	1 (0)	3	21	0	10,4	1 (0)	10,4	31
	2014	1	1 (0)	0	2	10	10,3	0	1 (0)	10,3	20
	Pokytis vnt. proc.	-1 -50,0	-1 x	-1 x	-1 -33,3	-11 -52,45	-1,4 -29,2	+10,3 x	be pok.	-0,1 -1,0	-11 -35,5

Pastebėjimas. NA skaičiaus pokyčiai šioje darbų grupėje nereikšmingi, duomenų skaitlingumas – taip pat.

2.2. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindinius veiksnius

	Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2.2.1. Daiktų (krovinių, ruošinių, įrenginių, kritimas iš aukščio, jų poslinkis, virtimas) nukritimai (užkritimai) ant žmonių	2012/2013 Vid.	6	1 (0)	2 (0)	9	63	10,4	20,8	3 (0)	31,2	74
	2014	2	2 (0)	6 (0)	8	21	20,6	62,0	8 (0)	82,7	104
	Pokytis vnt. proc.	-4 -66,7,7	+1 +50,0	+4 +57,1	-1 -11,1	-42 -66,7	+10,2 +49,5	+41,2 +66,4	+5 62,5+	+51,5 +62,5	+30 +28

Pastebėjimas. Šiame NA veiksmų segmente sunkūs ir mirtini NA per trejus metus sudarė 63,2 proc. nuo visų įvykusių miškininkystėje. Mirtini NA sudarė 71,4 proc. nuo visų įvykusių mirtinų miškininkystėje.

Tendencijos. Negatyvios – 2014 m. šiame NA veiksmų segmente labai padidėjo (iki 66,7 proc.) mirtinų NA skaičius, o bendras sunkių ir mirtinų NA dažnumas sudaro 82,8, t.y. 1,4 karto aukštesnis, negu vidutiniškai miškininkystėje (62,0) ir 16,5 karto aukštesnis, negu vidutiniškai pagal visus sektorius (5,0).

Išvada. Pateikti duomenys patvirtina, kad daiktų (medžių, atskirų jo dalių) nukritimai (užkritimai) ant žmonių rizikos požiūriu yra patys pavojingiausi iš visų veiksmų pagal visus sektorius.

Pastaba. 2.2 grupėje dar yra registruoti šie veiksniai (per trejus metus): įmonės vidaus kelių transporto priemonė – 1 mirtinas NA (žuvo neblaivus darbuotojas); kelių transporto priemonė – 1 mirtinas NA (žuvo neblaivus darbuotojas); užtroškimas – 1 mirtinas NA ir elektros srovė – 1 mirtinas NA.

2.3. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindines priežastis

	Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2.3.1. Darbų organizavimas (jų vykdymas) nesilaikant darbuotojų saugą ir sveikatą reglamentuojančiais teisės aktais nustatytų reikalavimų (iš viso)	2012/2013 Vid.	20	1 (0)	3 (1)	24	249	10,4	31,2	4 (1)	41,6	291
	2014	15	2 (0)	6 (0)	23	155	20,6	62,0	8 (0)	33,0	216
	Pokytis vnt. proc.	-5 -25,0	+2 +50,0	+3 +50,0	-1 -1,0	-94 -37,7	+10,2 +49,5	+30,8 +49,7	+4 +50,0	-8,6 -20,7	-75 -25,8

Pastebėjimai.

1. Pagrindinės NA miškininkystės sektoriaus įmonėse priežastys yra organizacinio pobūdžio; per 3 metus dėl jų įvyko 68,4 proc. visų sunkių ir mirtinų miškininkystės sektoriuje: sunkių – 60,0 proc., mirtinų – 71,4 proc.;

2. Dažniausiai nesilaikoma darbuotojams privalomų vykdyti instrukcijų, taisyklių, technologinių ir kitų reikalavimų, netinkamai vykdomi pavojingi darbai, nesaugiai įrengiamos darbo vietos, nepakankama darbuotojų saugos ir sveikatos vidinė kontrolė.

3. Sunkūs ir mirtini (pastarieji dažniau, negu sunkūs ar lengvi) NA įvyksta, kai:

3.1. nesilaikoma 2,5 medžio aukščio atstumų, jei biržėje dirba ne vienas pjovėjas;

3.2. pradedama pjauti motorpjūklio pjovimo juostos smaigalio viršutine dalimi;

3.3. šakų genėjimas pradedamas ne nuo viršaus į apačią, o atvirksčiai; genėjimas vykdomas virš pečių aukščio, dėl to ne visada pavyksta išvengti pjūklo šoktelėjimo į veidą;

3.4. nesilaikoma reikalavimo pirmiausiai padaryti viršutinę išpjovą, o pjaunant apatinę išpjovą neprisiderinama pagal viršutinę, dėl to neretai per giliai įpjaunama į kamieną apatinę;

3.5. nesilaikoma rekomenduotino užtūros storio (1/10 medžio storio), dėl to užtūra gali nebeatlikti vyrių vaidmens ir medis virsta nestatmenai išpjovai;

3.6. nepaliekama truputį užtūros toje pusėje, į kurią žadama versti medį;

3.7. pjūklo dantys nušlifuoti iki 2 mm, dėl to galimas grandinės ar jos dalių įtrūkimo pavojus;

3.8. nesilaikoma pjūklo išbandymo tvarkos: pjūklas turi būti pastatomas ant tvirtu pagrindu ir tvirtai laikomas abiem rankom; padidinamas kuro padavimas ir paspaudus apsauginį skydelį rankos riešu atpalaiduojamas grandinės stabdis, grandinė turi nejudėti;

3.9. dirbant motorpjūkliu nesinaudojama asmeninėmis apsaugos priemonėmis: apsauginiu šalmu, veidą ir akis apsaugančiu tinkleliu ar skydeliu, prieštriukšminėmis ausinėmis, apsauginėmis pirštinėmis, kelnėmis su apsauga nuo įpjovimo, batais su metaliniu priekiu, apsauginiu audiniu ir rantytais padais.

Tendencijos. Negatyvios – 2014 m. 50,0 proc. išaugo sunkių ir mirtinų NA skaičius dėl organizacinio pobūdžio priežasčių

Pastaba. Daugiau informacijos apie darbuotojų saugos ir sveikatos (toliau – DSS) teisės aktų taikymą, metodines rekomendacijas bei NA miškininkystės ekonominėje veikloje tyrimo praktiką galima rasti VDI interneto svetainės www.vdi.lt rubrikoje *Informacija pagal ekonomines veiklas/Miškininkystė*.

	Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2.3.1.1. DSS privalomų darbuotojams vykdyti instrukcijų, taisyklių, reikalavimų pažeidimas	2012/2013 Vid.	16	0	1 (0)	17	166	0	10,4	1 (0)	10,4	176
	2014	12	1 (0)	4 (0)	17	124	10,3	41,3	5 (0)	51,6	176
	Pokytis vnt. proc.	-4 -25,0	+1 +75,0	+3 +75,0	be pok.	-42 -25,3	+10,3 -48,1	+30,9 +74,8	+4 +80,0	+41,2 +79,8	be pok.

Pastebėjimas. Šiame NA priežasčių segmente sunkūs ir mirtini NA per trejus metus sudarė 31,6 proc. nuo visų miškininkystėje. Mirtini NA, įvykę dėl šios priežasties, sudarė 37,5 proc. nuo visų mirtinų miškininkystėje. Atitinkami šio segmento rodikliai nuo organizacinio pobūdžio priežasčių sudarė: sunkūs ir mirtini – 46,1 proc., mirtini – 50,0 proc.;

Tendencijos. Negatyvios – 2014 m. šiame NA priežasčių segmente reikšmingai padidėjo (iki 80,0 proc.) mirtinų NA skaičius.

Išvada. Pateikti duomenys leidžia daryti prielaidą, kad darbuotojams privalomų DSS instrukcijų nevykdymas gali būti sąlygojamas kompetencijų stoka, taip pat nepakankamai organizuota DSS vidinės kontrolės tvarka.

	Metai	L	S	M	V	K _d L	K _d S	K _d M	S+M	K _d S+M	K _d V
2.3.1.2. Netinkamas pavojingų darbų organizavimas, vykdymas, darbo vietos įrengimas	2012/2013 Vid.	2	1 (0)	1 (0)	4	21	10,4	10,4	2 (0)	20,8	42
	2014	1	0	1 (0)	2	10	0	10,3	1 (0)	10,3	20
	Pokytis vnt. proc.	-1 -50,0	-1 x	be pok.	-2 -50,0	-11 -52,4	-10,4 x	-0,1 -1,0	-1 -50,0	-10,5 -50,5	-22 52,4

Pastebėjimas. Šis priežasčių segmentas nėra reikšmingas didesniu NA skaičiumi. Dėl šios priežasties įvykę sunkūs ir mirtini NA per trejus metus sudarė 21,0 proc. nuo visų NA miškininkystėje; mirtini NA – 21,4 proc. Atitinkami šio segmento rodikliai nuo organizacinio pobūdžio priežasčių yra reikšmingesni: sunkūs ir mirtini – 46,1 proc., mirtini – 50,0 proc.

	Metai	L	S	M	V	K _d L	K _d S	K _d M	S+M	K _d S+M	K _d V
2.3.1.3. DSS vidinės kontrolės įmonėje nepakankamumas	2012/2013 Vid.	1	0	1 (1)	2	10	0	10,4	1 (1)	10,4	20
	2014	2	1 (0)	1 (0)	4	21	10,3	10,3	2 (0)	20,6	42
	Pokytis vnt. proc.	+1 +50,0	+1 x	be pok.	+2 +50,0	+11 +52,4	+10,3 x	-0,1 -1,0	+1 +50,0	+10,2 +49,5	+22 +52,4

Pastebėjimas. Šio segmento priežasčių rodikliai nėra skaitlingi, tačiau 2014 m. negatyvūs pokyčiai procentine išraiška (padidėjimas 50,0 proc.) siunčia signalą darbdaviams, kad DSS vidinė kontrolė įmonėse blogėjo.

2.4. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal atitinkamas aplinkybes

	Metai	L	S	M	V	K _d L	K _d S	K _d M	S+M	K _d S+M	K _d V
2.4.1. Nebuvo vadovaujama darbams	2012/2013 Vid.	0	1	2	3	0	10,4	20,8	3	31,2	31
	2014	0	1	2	3	0	10,3	20,6	3	30,9	31
	Pokytis vnt. proc.	be pok.	be pok.	be pok.	be pok.	be pok.	-0,1 -0,5	-0,2 -0,1	+1 +25,0	-0,3 -1,0	be pok.

Pastebėjimas. Šiame NA aplinkybių segmente sunkūs ir mirtini NA per trejus metus sudarė gana reikšmingą dalį – 42,1 proc. nuo visų miškininkystėje. 2014 m. tendencijos - be pokyčių.

Išvada. Miškininkystė – sektorius, kuriame trūksta sistemingo vadovavimo DSS technologinio pobūdžio miško kirtimo reikalavimų laikymuisi; darbuotojai, iš esmės, paliekami be priežiūros, neanalizuojami instrukcijų, taisyklių nesilaikymo atvejai, taip pat analogiškų NA priežastys.

Pastaba. Pažymėtina keletas kitų aplinkybių, turėjusių įtakos sunkiems ir mirtiniams NA įvykti per 2012 – 2014 m.: įvykio vietoje nebuvo įrengtos, arba įrengtos netinkamos ar neveikė kolektyvinės apsaugos priemonės (1 sunkus NA); nebuvo išduotos (darbuotojas nesinaudojo išduotomis) asmeninėmis apsaugos priemonėmis (2 NA, iš jų 1 mirtinas).

2.5. Kitų darbuotojų saugos ir sveikatos parametrų bei aplinkybių, turėjusių poveikį nelaimingiems atsitikimams įvykti, analizė

	Metai	L	S	M	V	K _d L	K _d S	K _d M	S+M	K _d S+M	K _d V
2.5.1. Darbuotojo apmokymas (ir / ar instruktavimas) neatitiko profesijos, pareigų pagal įvykio metu atliekamą darbą / veiklą (ar buvo neišsamus)	2012/2013 Vid.	3	1	2	6	31	10,4	20,8	3	31,2	62
	2014	1	1	1	3	10	10,3	10,3	2	20,6	31
	Pokytis vnt. proc.	-2 -66,7	be pok.	-1 -50,0	-3 -50,0	-21 -67,7	-0,1 -0,5	-10,5 -50,5	-1 -33,3	-10,6 -34,0	-31 -50,0

Pastebėjimas. NA šiame parametru segmente, turėjusiame įtakos įvykti sunkiems ir mirtiniams NA, per trejus metus sudarė 36,8 proc. visų NA miškininkystėje, tarp jų mirtini NA sudarė 35,7 proc. Tai gana reikšmingas veiksnys, į kurį darbdaviai privalo atkreipti dėmesį. Darytina išvada, kad šis parametras („Darbuotojo apmokymas (ir / ar instruktavimas) neatitiko profesijos, pareigų pagal įvykio metu atliekamą darbą / veiklą (ar buvo neišsamus)“) gali būti sietinas tiek su NA priežastimis, tiek su aplinkybėmis.

Tendencijos. 2014 m. pokyčiai rodo šiek tiek teigiamas tendencijas.

	Metai	L	S	M	V	Kd L	Kd S	Kd M	S+M	Kd S+M	Kd V
2.5.2. NA pasiskirstymas pagal darbo stažą įmonėje iki 1 metų	2012/2013 Vid.	20	1	2	23	208	10,4	20,8	3	31,2	239
	2014	15	2	4	21	155	20,6	41,2	6	61,8	217
	Pokytis vnt. proc.	-5 -25,0	+2 +50,0	+2 +50,0	-2 -8,7	-53 -25,5	+10,2 +49,5	+20,4 +49,5	+3 +50,0	+30,6 +49,5	-22 -9,2

Pastebėjimas. Per trejus metus darbuotojams, dirbusiems įmonėje pirmuosius darbo metus, miškininkystės įmonėse įvyko 68,4 proc. visų sunkių ir mirtinų NA. Sunkių ir mirtinų NA dažnumas 2014 m. buvo 61,8. Tai yra aukščiausi (negatyvia prasme) rodikliai visų ekonominės veiklos sektorių kontekste.

Tendencijos. 2014 m. įvykę pokyčiai taip pat rodo neigiamas tendencijas (sunkūs ir mirtini NA padidėjo 50 proc.) apie darbuotojų pa(si)rengimą vykdyti medžių kirtimą ir susijusius darbus. **Darytina išvada,** kad šios tendencijos turėjo įtakos rodikliams (padidėjimas 75 proc.), pateiktiems NA priežasčių eilutėje „2.3.1.1. DSS privalomų darbuotojams vykdyti instrukcijų, taisyklių, reikalavimų pažeidimas“. Todėl miškininkystės įmonių vadovai turėtų atsižvelgti ir į darbuotojų kaitos, susijusios su darbų sezoniskumu, problemas: galimą kvalifikacijos praradimą dėl bedarbystės, taip pat adaptuojantis naujuose kolektyvuose ar buvusiose darbovietėse.

Nelaimingų atsitikimų darbe miškininkystės sektoriuje konteksto (2012 – 2014 m.) sisteminės analizės rezultatai

APIBENDRINIMAS

1. Pastarųjų trijų metų (2012 – 2014) vidutinis mirtinų nelaimingų atsitikimų dažnumas (skaičiuojant 100 000 darbuotojų) miškininkystės sektoriuje šalies vidurkį viršijo 10 kartų – 51,8 (Kd miškininkystėje): 5,1 (Kd pagal visus sektorius). 2014 m. dažnumas pakilo iki 62,0.

Analizės rezultatai rodo, kad Lietuvos miškininkystės sektoriaus darbdaviai nepilnai ir nepakankamai kompetentingai įgyvendina privalomas saugaus darbų organizavimo priemonės kertant miškus ir vykdant susijusius darbus tiek ruošiant darbo vietas, tiek užtikrinant DSS reikalavimų laikymąsi darbų metu. Darytina išvada, kad darbdaviai teises pareigas vykdydami darbuotojų saugos ir sveikatos vidaus kontrolės procedūras atlieka nepatenkinamai.

Darbuotojai, savo ruožtu, nesilaiko saugos reikalavimų numatytų pagal technologinius aprašymus, taisykles ir instrukcijas, pažeidinėja darbo ir techninės saugos drausmę.

2. Darbinė aplinka kolektyvuose nėra pakankamai palanki našiam ir saugiam darbui užtikrinti:

2.1. Per pastaruosius beveik 5 metus (2011.01.01 – 2015.08.01), įvykus sunkiam ir mirtinam nelaimingam atsitikimui, traumas patyrė 31 miško kirtėjas, iš kurių 28 (90,3 proc.) traumavo griūvantys (virstantys, krentantys) medžiai ar krentančios šakos.

2.2. Dėl darbų sezoniškumo darbuotojai praranda reikiamus įgūdžius: 2012 – 2014 metais iš 11 (36,4 proc.) mirtinų nelaimingų atsitikimų miško darbuose – 4 darbuotojai susižalojo dirbdami pirmą mėnesį po darbo sutarties sudarymo, o jų amžius buvo nuo 21 iki 61 metų. Pabrėžtina, kad visi mirtini nelaimingi atsitikimai įvyko nesant tiesioginės darbų vadovų priežiūros darbo vietose.

3. Kurdamas saugesnes darbo vietas miškų kirtavietėse darbdavys turi eliminuoti (arba sumažinti) galimus pavojus ir jų sukeltas rizikas darbuotojų gyvybei ir kitokiam sveikatos pakenkimui.

3.1. Akcentuotinos darbdavio, kaip DSS organizatoriaus, pareigos gyvendinant:

3.1.1. Darbuotojo saugos ir sveikatos įstatymo 11 straipsnio „**Darbdavio pareiga**“ 2 dalį: „Darbdaviui atstovaujantis asmuo siekdamas įgyvendinti darbdavio pareigą organizuoja prevencinių priemonių (techninių, medicinos, teisinių, organizacinių ir kitų), skirtų nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų prevencijai, įgyvendinimą, nustatydamas įmonėje šių priemonių įgyvendinimo ir kontrolės tvarką, paskirdamas darbdavio įgaliotus asmenis ir duodamas jiems konkrečius pavedimus įgyvendinti prevencines priemones.“;

3.1.2. Darbuotojo saugos ir sveikatos įstatymo 19 straipsnio „**Darbuotojų saugos ir sveikatos vidinė kontrolė įmonėje**“ 1 dalį: „Darbdaviui atstovaujantis asmuo, organizuodamas darbą įmonėje, nustato darbuotojų saugos ir sveikatos būklės vidinę kontrolę, darbo ir poilsio režimą, darbo apmokėjimą taip, kad būtų sudarytos sąlygos, skatinančios darbuotojus laikytis darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų“;

3.1.3. Mokymo ir atestavimo darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais bendrųjų nuostatų 5 ir 6 punktus:

„5. Darbuotojai, kuriems nepakanka profesinių įgūdžių arba instruktuojant suteiktų žinių, kad galėtų saugiai dirbti, prieš pradėdami dirbti ar perkelti į kitą darbą, darbdaviui ar darbdaviui atstovaujančiam asmeniui nustačius tokių darbuotojų mokymo ir profesinių įgūdžių lavinimo poreikius bei mokymo trukmę, mokomi darbo vietose, įmonėse, seminaruose arba juos moko profesinio mokymo teikėjai darbdavio ar darbdaviui atstovaujančio asmens nustatyta darbuotojų mokymo ir žinių darbuotojų saugos ir sveikatos klausimais tikrinimo ir vertinimo tvarka.“

6. Darbuotojai, prieš pradėdami dirbti pavojingus darbus, kurių sąrašas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugšėjo 3 d. nutarimu Nr. 1386 „Dėl pavojingų darbų sąrašo patvirtinimo“ (Žin., 2002, Nr. 87-3751), mokomi darbo vietose, įmonėse, seminaruose arba juos moko profesinio mokymo teikėjai darbdavio ar darbdaviui atstovaujančio asmens nustatyta darbuotojų apmokymo tvarka“;

3.2. Darbdavys privalo darbus biržėje organizuoti tik esant patvirtintai biržės technologinei eksploatacinei kortelei ir turėdamas atitinkamus raštiškus nurodymus miško ruošai.

3.3. Atsižvelgiant į tai, kad daugumos nelaimingų atsitikimų priežastys vykdant miško kirtimo ir susijusius darbus, iš esmės yra analogiškos pagal veiksnius ir aplinkybes, siūloma tiek darbuotojų mokymų metu, tiek darbų vadovams instruktuojant biržėje prieš pat pradėdant darbus aptarti su darbuotojais klaidas, kurios buvo nustatytos ankstesnių nelaimingų atsitikimų darbe metu.

Tuo tikslu patariama išnagrinėti nelaimingų atsitikimų miškininkystės darbuose tyrimo praktiką, kuri skelbiama VDI interneto svetainės www.vdi.lt rubrikoje *Informacija pagal ekonomines veiklas/Miškininkystė/Visi NA pagal pasirinktą ekonominę veiklą* (čia galima rasti 2011 – 2015 metais įvykusių nelaimingų atsitikimų darbe aprašymus).

3.4. Padidintą dėmesį darbdavys turi skirti darbuotojams, kurie dėl įgūdžių stokos (jauni darbuotojai; taip pat tie, kurių stažas įmonėje iki 1 metų; ilgesnį laiką neatlikusieji miško kirtimo darbų), kaip rodo praktika, daugiau nei dvigubai dažniau (68,4 proc.) patiria mirtinas traumas.

4. Siekiant efektyvesnio darbuotojų žinių ir įgūdžių darbų saugos srityse formavimo, siūloma bendradarbiaujant su socialiniais partneriais organizuoti miško kirtėjų žinių patikrinimus pagal VDI Nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų skyriaus parengtą ir Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus įsakymu patvirtintą momentinės apklausos testą.

5. Ši „Nelaimingų atsitikimų darbe, įvykusių 2012-2014 m. miškininkystės sektoriuje pagrindinių rodiklių konteksto sisteminė analizė“ pateikiama socialiniams partneriams (Generalinei urėdijai, urėdijoms, atitinkamoms darbdavių organizacijoms), taip pat darbo inspektoriams.

Pridedama:

1. Atmintinė apie draudžiamus veiksmus įstrigus medžiui „Atminkite ir niekada, niekada, niekada...“.

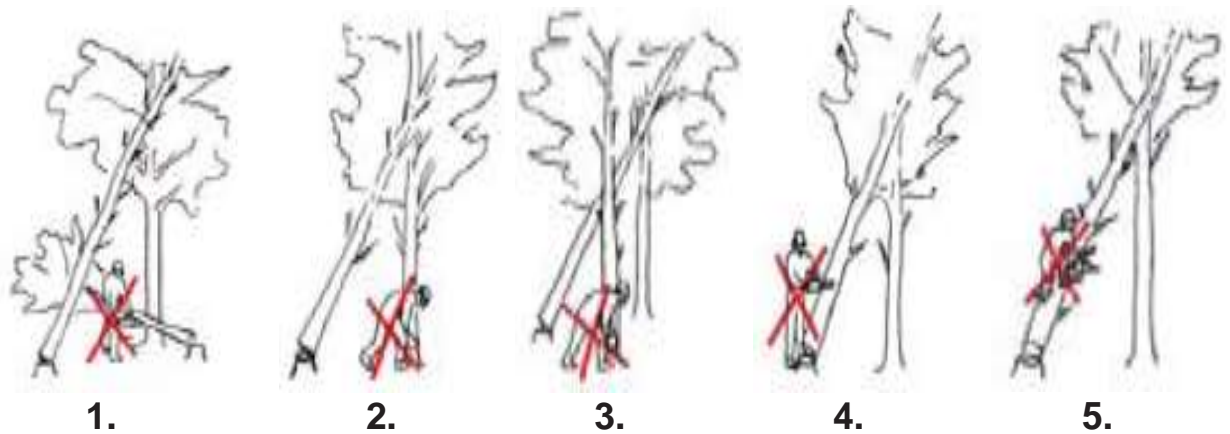
2. „Miško kirtėjo turimų darbų saugos žinių ir įgūdžių lygio nustatymo momentinės apklausos testo projektas“. Su išsamesnėmis testų ir metodinių rekomendacijų redakcijomis, susijusiomis su darbais ir jų organizavimu miškininkystėje, galima susipažinti šio apibendrinimo 3.3 punkto 2 dalyje nurodyta tvarka.

VDI Nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų
skyriaus vyriausiasis specialistas

Mindaugas Pluktas

Vilnius,
2015 m. spalio

ATMINKITE..... IR NIEKADA, NIEKADA, NIEKADA:

1. kol įstrigęs medis nenuleistas, nebūkite patys ir neleiskite kitiems būti įstrigusio medžio galimo kritimo zonoje;
2. nepjaukite to medžio, į kurį įstrigęs medis, taip pat negenėkite šakų, į kurias atsirėmęs įstrigęs medis;
3. įstrigusio medžio nedaužkite kitu leidžiamu medžiu;
4. nepjaukite įstrigusio medžio kamblio, nepakirskite jo šaknų;
5. nelipkite į įstrigusį medį arba į tą, į kurį atsirėmęs įstrigęs medis.

**MIŠKO KIRTĖJO DARBŲ SAUGOS ŽINIŲ IR ĮGŪDŽIŲ LYGIO NUSTATYMO MOMENTINĖS
APKLAUSOS TESTO PROJEKTAS**

**PALIKITE VIENĄ TEISINGĄ ATSAKYMĄ Į KIEKVIENĄ KLAUSIMĄ,
KITUS ATSAKYMUS IŠBRAUKITE**

1. Kokio pagrindinio saugos reikalavimo reikia laikytis, kai biržėje dirba ne vienas medžių pjovėjas?

1. Reikia laikytis saugaus – 2,5 medžio aukščio – atstumo tarp medžio pjovėjų.
2. Reikia nuolat perspėti žodžiu kitą medžio pjovėją prieš virstant medžiui.
3. Reikia būti matomam, t.y. dėvėti signalines liemenes ir būti su šalmu.

2. Kad galima būtų atsitraukti nuo pjaunamo medžio jam virstant, turi būti išvalyti atsitraukimo takai. Dirbant dviese turi būti du atsitraukimo takai. Atsitraukimo takų kryptis turi eiti 45 laipsnių kampu nuo priešingos medžio leidimui krypties. Koks turi būti atsitraukimo takų ilgis?

1. Ne mažesnis kaip 3,5 m
2. Ne mažesnis kaip 5 m
3. Ne mažesnis kaip 4 m

3. Užtūros storis yra likusio nenupjauto ištisinio plaušo medienos storis. Koks turi būti užtūros storis, kad medis virstų statmenai išpjovai?

1. Rekomenduojamas užtūros storis dešimtadalis medžio storio.
2. Rekomenduojamas užtūros storis penktadalis medžio storio.
3. Rekomenduojamas užtūros storis apie 10 cm.

4. Pavojinga zona, kai dirba vienas pjovėjas (kurioje negali būti pašalinių asmenų), turi būti lygi ne mažiau kaip:

1. Vienam medžio aukščio spinduliui.
2. Dvigubam pjaunamo medžio aukščio spinduliui.
3. Trigubam pjaunamo medžio aukščio spinduliui.

5. Nuleidžiant įstrigusius medžius draudžiama:

1. Pjauti tą medį, į kurį įstrigęs kitas medis, arba genėti šakas, į kurias atsirėmęs įstrigęs medis.
2. Lipti į įstrigusį medį arba į tą, į kurį atsirėmęs įstrigęs medis.
3. Numušti įstrigusį medį kitu medžiu.
4. Pjaustyti įstrigusio medžio kamblį, pakirsti jo šaknis, kamblį arba kelmą.
5. Teisingi visi atsakymai.

TEISINGŲ ATSAKYMŲ SKAIČIUS _____ PROCENTAS _____

Jeigu atsakydami padarėte bent vieną klaidą, būtina atnaujinti žinias, antraip kyla grėsmė Jūsų sveikatai ir / ar gyvybei.

6. Jūsų darbo stažas (miško kirtėju) įmonėje, kurioje šiuo metu dirbate (pažymėkite):

1. Iki 0,5 m.
2. Nuo 0,5 iki 1
3. Nuo 1 iki 2
4. Nuo 2 iki 3
5. Nuo 3 iki 5
6. Nuo 5 iki 10
7. Daugiau nei 10

7. Jūsų visas darbo stažas, dirbant miško kirtėju:

1. Iki 0,5 m.
2. Nuo 0,5 iki 1
3. Nuo 1 iki 2
4. Nuo 2 iki 3
5. Nuo 3 iki 5
6. Nuo 5 iki 10
7. Nuo 10 iki 15
8. Daugiau nei 15 m.

8. Jūsų amžius:

1. Iki 20 m.
2. Nuo 20 iki 25
3. Nuo 25 iki 30
4. Nuo 30 iki 40
5. Nuo 40 iki 50
6. Nuo 50 iki 60
7. Nuo 60 iki 65
8. Daugiau nei 65

Apklauso data: 201__ m. _____ mėn. ____ d.

9. Apklausa vykdyta: planinio inspektavimo metu ; po nelaimingo atsitikimo
(pažymi darbo inspektorius);

10. Apklausa vykdoma įmonės specialistas

Apklauso data: 201__ m. _____ mėn. ____ d.